

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1926 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av möjlighet för kyrkliga kommuner att införa kyrkofullmäktige m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 84, av herr *Forssell m. fl.* har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om lagförslag

såväl om införande i Kungl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd av 21 mars 1862 av bestämmelser dels om möjlighet för kyrkokommun att få införa kyrkofullmäktige, dels om s. k. kyrkliga samsälligheter

som ock om införande i Kungl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm av den 20 november 1863 av bestämmelser rörande möjlighet för kyrkokommun att få införa kyrkofullmäktige».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Frågan om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen har, såsom i den förevarande motionen närmare utvecklas, vid flera tillfällen redan varit föremål för riksdagens prövning. Med anledning av en utav 1918 års urtima riksdag avlåten skrivelse till Kungl. Maj:t har detta spörsmål jämväl underkastats utredning av särskilt tillkallade sakkunniga, vilka i ett den 30 december 1922 avgivet betänkande framlagt förslag i ämnet. Denna utredning, vid vilken förevarande spörsmål sammanbundits med bl. a. frågan om folkskoleärendenas överflyttning från den kyrkliga till den borgerliga kommunen, har icke föranlett någon proposition till riksdagen. Emellertid beslöt riksdagen redan förra året en framställning till Kungl. Maj:t, som åsyftade en lösning av nyssnämnda fråga om folkskoleärendenas överflyttning efter andra linjer, än de sakkunniga föreslagit. Riksdagen anhöll nämligen (riksdagens skrivelse nr 72), att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande frågan om utsträckning av lagen den 25 juni 1909 rörande folkskoleväsendet i vissa städer att gälla även för landsbygden. På grund av sistnämnda om-

*Utskottets
yttrande.*

ständighet befara motionärerna nu, att en tystnad från riksdagens sida i fråga om det representativa systemet i den kyrkliga kommunen skulle kunna miss-tolkas därhän, att riksdagen skulle hava förlorat intresset för en positiv lösning av detta spörsmål. Då behovet att äga möjlighet till införande av representativt system i kyrkokommunen enligt motionärernas mening alltjämt är påtagligt, synes det dem vara av vikt, att en sådan missuppfattning förekommes, och de påyrka fördenskull en förnyad framställning till Kungl. Maj:t i detta avseende.

Utskottet vill ingalunda förneka, att med den nuvarande ordningen för avgöranden inom den kyrkliga kommunen åtskilliga olägenheter äro förknippade, mot vilka införandet av fullmäktigsystem skulle kunna råda bot. Särskilt inom större kommuner utgör ju kyrkostämman en synnerligen talrik församling, vars förhandlingar kunna bliva mycket tidsödande. Ej heller kan det bestridas, att kyrkostämman i betänkelig grad erbjuder möjligheter till sådana överrumplingar och under tillfälliga stämningar fattade beslut, vilkas förekommande är ett av de förnämsta motiven för införande av representativt system överhuvud taget.

Men å andra sidan finner utskottet mindre lämpligt att nu avlåta en skrivelse av det innehåll motionärerna föreslagit. Efter vad utskottet inhämtat, har den förut omförmälda, förra året begärda undersökningen rörande folkskoleärendenas överflyttning till den borgerliga kommunen, redan fortskridit så långt, att förslag till riksdagen i denna del torde kunna motses inom en snar framtid. Att, såsom möjligen kunde tänkas ifrågakomma, anknyta det nu förevarande spörsmålet till sagda undersökning, synes under sådana förhållanden icke böra förordas, då ju den utan tvivel mera påkallade reform, som denna ställer i utsikt, därigenom till äventyrs skulle fördröjas. Härtill kommer, att enligt utskottets mening frågan om skolärendenas överflyttning bäst låter sig lösas, om den ej ånyo förknippas med spörsmålet om kyrkofullmäktiges införande. Att åter tänka sig ett fristående fullföljande av utredningen rörande den förra frågan och utan att avvakta resultatet därav begära förslag i den senare, synes ej heller lämpligt. Alldeles otänkbart är ju icke, att detta resultat i viss mån kan komma att inverka på frågan om införande av representativt system i kyrkokommunen. I samma mån som därigenom tillfälle beredes att även i landskommunerna från kyrkostämman avlyfta den väsentliga del av dess arbetsuppgifter, som skolärendena utgöra, minskas obestriddigen de nu påtalade olägenheterna. Utan betydelse i detta sammanhang är ej heller, att den pågående utredningen icke torde kunna väntas leda till ett obligatoriskt överflyttande av skolärendena till den borgerliga kommunen, utan blott till att *möjligheter* öppnas även för landskommunerna — och kanske endast för en del av dessa — att besluta en dylik överflyttning. Särskilt förtjänar uppmärksammas, att under sådana förhållanden införandet av kyrkofullmäktige skulle kunna medföra, att skolangelägenheterna inom landskommunerna komme att behandlas på tre olika sätt: av kyrkostämman, kyrkofullmäktige eller kommunalfullmäktige. Det synes påtagligt, att klara linjer i dessa hänseenden äro önskvärda för bedömandet både av det framtida

behovet överhuvud taget av representativt system i kyrkokommunerna och av eventuellt erforderliga begränsningar med avseende på kommunernas rätt att besluta dylikt system.

Utskottet erkänner sålunda det behjärtansvärda i kravet på införande av representativt system även för den kyrkliga kommunen, men anser, att innan den genom riksdagens omförmälda skrivelse väckta frågan om skolärendenas möjliga överflyttande till den borgerliga kommunen avgjorts, tiden ej är inne för en framställning från riksdagens sida. Utskottet anser sig emellertid kunna förvänta, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på ifrågasvarande spörsmål.

Då utskottet alltså icke finner sig för närvarande böra biträda motionärernas hemställan beträffande införande av kyrkofullmäktige, avstyrker utskottet även det som en direkt följd av denna hemställan i motionen framförda förslaget om s. k. kyrkliga samfälligheter.

Utskottet får sålunda hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 mars 1926.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. VON GEIJER.

Närvarande: herrar *von Geijer, Strömberg, Adolf Dahl, Reuterskiöld, G. W. Hansson, N. J. F. Almqvist,* N. S. Norling,* Nils Anton Nilsson, A. W. Johansson,* Österström,* Gustafson i Kasenberg, Bäckström, Borg,* Hallén, Andersson i Igelboda,* Sjöström, Forssell, Fast, Svensson* i Grönvik och *Almqvist* i Göteborg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Nils Anton Nilsson, Gustafson i Kasenberg* samt *Forssell*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Genom skrivelse nr 72 förlidet år anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande frågan om utsträckning av lagen den 25 juni 1909 rörande folkskoleväsendet i vissa städer att gälla även för landsbygden. I skri-

velsen framhölls, att folkskoleärendena, om denna reform genomfördes, skulle — i motsats till vad tidigare ifrågasatts — icke *obligatoriskt* överflyttas till den borgerliga kommunen; däremot skulle principerna i lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer göras tillämpliga även för landskommunernas vidkommande, varigenom alltså förutsättningar för en *fakultativ* överflyttning av folkskoleärendena inom dessa kommuner skulle uppstå.

Innebörden i denna riksdagens skrivelse är den, att kyrkoförsamling alltjämt skall kunna hos sig bibehålla befattningen med skolärendena. Vid sådant förhållande och då den kritik, som riktats mot kyrkostämman såsom ett alltför bristfälligt organ vid handhavandet av ekonomiskt betydelsefulla frågor, i hög grad tagit sikte på riskerna av att just skolärendena skulle vid densamma icke erhålla den omsorgsfulla behandling, som de anses kräva, har det syntts utskottet konsekvent och riktigt, att kyrkoförsamlingarna bereddes möjlighet och tillfälle att övergå till den mera rationella organisation, som kyrkofullmäktigeinstitutionen skulle utgöra. Att å ena sidan medgiva församlingarna att *behålla* skolärendena och å den andra sidan förvägra dem möjlighet till en organisation, som bättre än kyrkostämman kan anses skickad att fylla församlingens uppgifter, skulle tvivelsutan förvanska karaktären av den valfrihet i fråga om skolärenden, för vilken riksdagen år 1925 uttalade sig.

Farhågan, att införandet av kyrkofullmäktige i kyrkoförsamling, som hos sig behåller skolärendena, skulle skärpa dualismen mellan den kyrkliga och den borgerliga kommunens budgetbehandling, synes utskottet vila på ett missförstånd. I det fall, att exempelvis den borgerliga kommunen har kommunalfullmäktige, men skolärendena av hänsyn till kyrklig tradition eller eljest behållas hos den kyrkliga kommunen, torde det få anses klart, att dualismen snarare skulle bli större mellan å ena sidan kommunalfullmäktige och å andra sidan kyrkostämman än mellan de förra och kyrkofullmäktige; förbises får ju icke, att kyrko- och kommunalfullmäktige i viss utsträckning torde komma att rekryteras av samma personer. Även i de fall, då, på landsbygden, skolärendena bleve överlämnade till den borgerliga kommunen, äro på en del orter förhållandena sådana, att ett erkänt behov föreligger för kyrkoförsamlingen att kunna införa kyrkofullmäktige även för de återstående, rent kyrkliga ärendena. Vad huvudstaden beträffar, för vilken ju särskild lagstiftning gäller, torde erfarenheten få anses ha bekräftat behovet av en möjlighet att införa kyrkofullmäktige för de särskilda församlingarna; det samma torde gälla många av de städer, där enligt 1909 års lagstiftning skolärendena överförts till stadsfullmäktiges kompetensområde.

Det skrivelseförslag, som vid årets riksdag framställdes i motion nr 84 i andra kammaren, synes utskottet dels på grund av det nu anförda dels på grund av i motionen anförda synpunkter förtjänt av riksdagens godkännande. I motionen framhålles, att frågan om skapandet av möjlighet för kyrkoförsamling att införa kyrkofullmäktige, lämpligen borde lösgöras från det samband med vissa andra spörsmål, som i motionen angivas och med vilka den i följd av åtskilliga omständigheter blivit förknippad i den utredning, som den 30 dec. 1922 avgavs av sakkunnige rörande representativt system i den kyrkliga kommunen

m. m. Utskottet delar denna motionärernas uppfattning i den förvissningen, att den så länge debatterade frågan om kyrkofullmäktigeinstitutionen kan komma till en lösning oberoende av berörda spörsmål. Dock anser utskottet, i likhet med motionärerna, att frågan om de s. k. kyrkliga samfälligheterna även måste i detta sammanhang lösas.

Motionärerna framhålla tillika, att de, även om de principiellt ansluta sig till nyssnämnda sakkunniges förslag till fakultativ kyrkofullmäktigeinstitution, likväl icke godkänna alla de detaljer, med vilka sagda förslag äro förbundna. De anse, att förslaget i denna del behöver en överarbetning och angiva såsom exempel vissa punkter, i vilka de icke kunnat ansluta sig till de sakkunnigas utformning av den fakultativa kyrkofullmäktigeinstitutionen. Sålunda anföra de, att kyrkoherde för att bliva medlem av fullmäktige icke borde behöva uppställa sig såsom kandidat under en valstrid, utan borde kyrkoherde vara självskriven medlem av fullmäktige. Även till denna motionärernas mening ansluter sig utskottet.

Utskottet får alltså, med anledning av motionen II: 84, hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa förnyad utredning såväl om införande i Kungl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd av den 21 mars 1862 av bestämmelser dels om möjlighet för kyrkokommun att få införa kyrkofullmäktige dels om s. k. kyrkliga samfälligheter som ock om införande i Kungl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm av 20 november 1863 av bestämmelser rörande möjlighet för kyrkoförsamling att få införa kyrkofullmäktige, samt för riksdagen framlägga lagförslag i sådant syfte.